

Prof. dr hab. Jan Stanisław Lipiński

Jan Stanisław Lipiński urodził się 24 listopada 1923 roku w Przemyślu, w rodzinie nauczycielskiej. Po wybuchu II wojny światowej kontynuował naukę w szkole średniej w Lubaczowie, a w roku 1941, kiedy tamta część Polski znalazła się pod okupacją niemiecką, pracował jako urzędnik w tartaku. Losy wojenne rzuciły go do stolicy, gdzie przeżył kilka pierwszych dni powstania warszawskiego. Później trafił do obozu w Pruszkowie, a następnie został wywieziony do przymusowej pracy na Dolnym Śląsku. W 1945 r. zdał jako eksternista maturę ogólnokształcącą, a potem pedagogiczną oraz rozpoczął pracę jako nauczyciel w szkole w Zgierzu.

W latach 1946-1952 studiował na Uniwersytecie Łódzkim na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym. Uzyskał dyplom magistra filozofii w zakresie matematyki. Od roku 1949 pracował pod kierunkiem prof. Zygmunta Zahorskiego na Uniwersytecie Łódzkim. W 1958 r. uzyskał na UŁ stopień naukowy kandydata nauk (odpowiednik dzisiejszego doktora), a w roku 1960 stopień naukowy docenta (odpowiednik doktora habilitowanego). Tytuł profesora nadzwyczajnego otrzymał w 1967, a profesora zwyczajnego w 1977 roku. Przez wiele lat kierował Zakładem Funkcji Rzeczywistych w Katedrze Matematyki II, do marca 1968 roku był prodziekanem Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii UŁ.

W roku 1969 przeniósł się do Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Gdańsku. Ta okoliczność miała brzemienne konsekwencje dla rozwoju gdańskiego ośrodka matematyki. (Znalezienie choć jednego matematyka z tytułem naukowym, który chciałby przenieść się do WSP, było w tym czasie niezbędne, by móc przekształcić ją w część mającego powstać Uniwersytetu Gdańskiego.) Wkrótce potem wziął udział w organizacji Uniwersytetu Gdańskiego. Po jego powstaniu w 1970 r. na dwa lata objął stanowisko dyrektora Instytutu Matematyki. Sprowadził do Uniwersytetu innych wybitnych matematyków, w tym doc. Andrzeja Mostowskiego, późniejszego założyciela kierunku Informatyka na UG. Utworzył klasę uniwersytecką przy I LO w Gdańsku dla młodzieży uzdolnionej matematycznie. Przeszedł na emeryturę w roku 1991.

W latach 1970-1991 Profesor Lipiński był kierownikiem Zakładu Funkcji Rzeczywistych i Rachunku Prawdopodobieństwa UG. Utworzył w Gdańsku silny ośrodek kontynuujący tradycje polskiej szkoły funkcji rzeczywistych. Pod jego kierunkiem 8 osób (4 w Łodzi i 4 w Gdańsku) uzyskało stopień doktora nauk matematycznych. Z tego grona dwie osoby otrzymały tytuł profesora, a jedna stopień doktora habilitowanego. Spośród uczniów jego uczniów trzy osoby zostały profesorami tytularnymi, a osiem doktorami habilitowanymi i wypromowały dalszych 68 doktorów matematyki. Utrzymywał kontakty naukowe z polskimi i zagranicznymi ośrodkami teorii funkcji rzeczywistych. Był recenzentem 14 wniosków o nominacje profesorskie w kraju i za granicą, 15 rozpraw habilitacyjnych i 26 rozpraw doktorskich w większości polskich ośrodków akademickich.

Działalność organizacyjna profesora obejmuje udział w pracach Rady Głównej Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki; Komitetu Nauk Matematycznych PAN; Komitetu Matematyki PAN i różnych zespołów dydaktyczno-naukowych przy Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a później przy Ministerstwie Edukacji Narodowej. Był także prezesem Łódzkiego Oddziału PTM w latach 1963-1965 i prezesem Gdańskiego Oddziału PTM w latach 1979-1983.

Działalność naukowa profesora związana jest głównie z teorią funkcji rzeczywistych i teorią miary, a także z równaniami funkcyjnymi. Jest autorem ponad pięćdziesięciu prac zawierających oryginalne wyniki na temat klas Zahorskiego, zbiorów Lebesgue'a dla pochodnych ograniczonych i pochodnych całkowalnych w sensie Riemanna, charakteryzacji funkcji aproksymatywnie ciągłych, własności zbioru punktów nieróżniczkowalności funkcji skoków i funkcji osobliwych, indykatrysy Banacha, mierzalności funkcji dwóch zmiennych, jednoczesnej charakteryzacji trzech zbiorów: zbioru punktów ciągłości, quasi-ciągłości i klikowości funkcji rzeczywistych zmiennej rzeczywistej. Szczególne miejsce w jego dorobku zajmują wyniki dotyczące rozbieżności ciągu funkcji ciągłych do plus i minus nieskończoności, które przewyższają rezultaty rosyjskiej szkoły funkcji rzeczywistych oraz twierdzenia o rozszerzaniu funkcji do funkcji okresowych, których dowody zawierają zdumiewająco pomysłową konstrukcję. Warto wspomnieć, że wcześniejsze wyniki kilku wybitnych polskich matematyków pozwalały uzyskać tylko rozszerzenie prawie okresowe.

Profesor Lipiński rozwiązał wiele problemów z funkcji rzeczywistych postawionych przez czołowych specjalistów z całego świata np.: Z. Zahorskiego, E. Marczewskiego, R. Sikorskiego, S. Gołaba, Z. Grandego, G. Choqueta, P. L. Ulianowa, S. Marcusa, L. Misika, T. Salata, A. Brucknera i J. Cedera oraz R. Gibsona i K. Kelluma. Za swoje osiągnięcia naukowe otrzymał w roku 1966 prestiżową nagrodę Polskiego Towarzystwa Matematycznego im. Stanisława Zaremby oraz wielokrotnie Nagrodę Ministra Nauki. Dla oceny wyników jego badań można posłużyć się cytatem z artykułu „Osiągnięcia naukowe XX-lecia w zakresie matematyki” [Wiadomości Matematyczne 8 (1965), 1-21]: *„W zakresie funkcji rzeczywistych jednej zmiennej rzeczywistej pracowała głównie szkoła łódzka (Zahorski, Lipiński oraz ich uczniowie)... osiągnęła [ona] w tych badaniach prawdziwe mistrzostwo, dochodząc do rezultatów, których nie przekroczyli na ogół uczeni innych krajów”*. Wyniki Profesora są dobrze wyeksponowane m.in. w następujących monografiach poświęconych teorii funkcji rzeczywistych: R. P. Boas Jr: „The Primer of Real Functions”, A. Bruckner: „Differentiation of Real Functions” i B. Thomson: „Real Functions”. Twierdzenia Profesora są również cytowane w książkach z innych dziedzin matematyki, na przykład z teorii równań funkcyjnych (M. Kuczma: „Functional Equations in a Single Variable”) lub z analizy harmonicznej (S. Hartman: „Wstęp do analizy harmonicznej”).

Prof. Lipiński jest członkiem honorowym Polskiego Towarzystwa Matematycznego. W 2010 roku odbyła się w Uniwersytecie Łódzkim uroczystość odnowienia jego doktoratu. Do tej pory chętnie uczestniczy w konferencjach poświęconych funkcjom rzeczywistym, wzbogacając je swoją wiedzą i doświadczeniem.